

POSTANOWIENIE

Dnia 2 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Żmij

w sprawie obwinionego R. B.

po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 2 lutego 2023 r.

wniosku obwinionego z dnia 14 października 2022 r. o wyłączenie asesora sądowego A. B. od rozpoznania sprawy X W 3154/21,

na podstawie art. 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 11 § 1 k.p.w. w zw. z art 16 § 1 i 2 k.p.w.

stwierdza swoją niewłaściwość i wniosek zgodnie z właściwością przekazuje do rozpoznania Sądowi Rejonowemu Gdańsk-Południe w Gdańsku.

UZASADNIENIE

Obwiniony R. B. we wniosku z 14 października 2022 r. wniósł o wyłączenie asesora sądowego A. B. od rozpoznania sprawy X W 3154/21.

Postanowieniem z 7 listopada 2022 r. Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku na podstawie art. 30 § 1 k.p.k., 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 11 § 1 k.p.w., art. 15 § 2 k.p.w., 16 § 1 i 2 k.p.w. art. 26 § 2 i 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym oraz art. 42a § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o ustroju sądów powszechnych *a contrario* postanowił uznać się niewłaściwym do rozpoznania wniosku R. B. o wyłączenie od orzekania w toczącym się przeciwko niemu postępowaniu, zarejestrowanym pod sygn. akt X W 3154/21 asesora A. B. i sprawę przekazać do rozpoznania Sądowi Najwyższemu jako właściwemu do jego rozpoznania.

Postanowieniem z dnia 14 lipca 2021 r. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie C-204/21R, w pkt d) jego sentencji nakazał Rzeczypospolitej Polskiej – natychmiast i do czasu wydania wyroku kończącego postępowanie w sprawie C-204/21, zawieszenie stosowania przepisów art. 42a §§1 i 2 oraz art. 55 § 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w zmienionym brzmieniu, art. 26 § 3, a także art. 29 §§ 2 i 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, w zmienionym brzmieniu, [...] w zakresie, w jakim uznają za niedopuszczalne, aby sądy krajowe badały spełnienie wymogów Unii Europejskiej dotyczących niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu art. 19 ust. 1 TUE w związku z art. 47 Karty Praw Podstawowych. W pkt e) sentencji zobowiązano RP do zawieszenia stosowania art. 26 §§ 2, 4-6 i art. 82 §§ 2-5 ustawy o Sądzie Najwyższym, w zmienionym brzmieniu, jak również art. 10 noweli z 20 grudnia 2019 r., przekazujących do wyłącznej właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego rozpoznawanie zarzutów braku niezawisłości sędziego lub braku niezależności sądu.

Postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie C-204/21R nie zostało dotychczas zakończone wydaniem wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak wskazano wyżej, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej postanowieniem z 14 lipca 2021 r. w sprawie C-204/21R. w pkt e) sentencji zobowiązał Rzeczpospolitą Polską do zawieszenia stosowania art. 26 §§ 2, 4-6 i art. 82 §§ 2-5 ustawy o Sądzie Najwyższym, w zmienionym brzmieniu, jak również art. 10 noweli z 20 grudnia 2019 r., przekazujących do wyłącznej właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego rozpoznawanie zarzutów braku niezawisłości sędziego lub braku niezależności sądu.

Sąd Najwyższy, w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z 8 stycznia 2020 r., sygn. akt I NOZP 3/19, mającej moc zasady prawnej, przypomniał, że podstawą funkcjonowania Unii Europejskiej jest wzajemne zaufanie państw członkowskich, w szczególności przez przestrzeganie prawa UE.

Z tego względu, zgodnie z zasadą lojalnej współpracy wyrażoną w art. 4 ust. 3 akapit pierwszy Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. 2004, nr 90, poz. 864/30 ze zm., dalej: „TUE”) – Państwa Członkowskie zapewniają na swym terytorium stosowanie i poszanowanie prawa Unii oraz podejmują w tym celu środki służące zapewnieniu wykonania zobowiązań wynikających z traktatów lub aktów instytucji Unii. Realizacji celów Unii służyć ma system sądowniczy, na który składa się Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz sądy państw członkowskich. Zapewnienie jednolitego stosowania prawa Unii na całym jej obszarze wymaga ścisłej współpracy TSUE oraz sądów państw członkowskich. Jej ramy wyznacza procedura odesłania prejudycjalnego przewidziana w art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (tekst skonsolidowany Dz.Urz. UE 2016 C 202, s. 1, dalej: „TFUE”), która, ustanawiając dialog między sądami, zwłaszcza między Trybunałem a sądami Państw Członkowskich, ma na celu zapewnienie jednolitej wykładni prawa Unii, umożliwiając tym samym zapewnienie jego spójności, skuteczności i autonomii.

Nie ulega zatem wątpliwości, iż każdy sąd krajowy, w tym Sąd Najwyższy i Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku, działający w ramach swojej właściwości, ma jako organ państwa członkowskiego obowiązek, zgodnie z zasadą współpracy wyrażoną w art. 4 ust. 3 TUE, stosować w całości podlegające bezpośredniemu stosowaniu prawo Unii i zapewnić ochronę uprawnień wynikających z tego prawa dla jednostek.

Treść postanowienia TSUE oraz jego uzasadnienia prowadzi do konstatacji, że w odniesieniu do Sądu Najwyższego – Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych zakwestionowano jej wyłączną właściwość w sprawach wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Nie ulega zatem wątpliwości, że od czasu wydania postanowienia, rozpoznawanie wniosków i oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, w tym również obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego, ma się odbywać na zasadach ogólnych według właściwości wynikającej z właściwych przepisów proceduralnych.

Tym samym brak było podstaw, aby postanowieniem z 7 listopada 2022 r. Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku przyjmując w szczególności za podstawę art. 26 § 2 i 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym uznał się niewłaściwym do rozpoznania wniosku R. B. o wyłączenie od orzekania w sprawie X W 3154/21 asesora A. B. i sprawę przekazać do rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

W powyższym kontekście należy oceniać znaczenie dla sprawy wydanego w dniu 14 lipca 2021 r. wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie sygn. akt P 7/20, w którym orzeczono, że wykonywanie środków tymczasowych odnoszących się do kształtu ustroju i funkcjonowania konstytucyjnych organów władzy sądowniczej państwa członkowskiego UE w zakresie, w jakim Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej nakłada *ultra vires* zobowiązania na Rzeczpospolitą Polską jako państwo członkowskie Unii Europejskiej, wydając środki tymczasowe odnoszące się do ustroju i właściwości polskich sądów oraz trybu postępowania przed polskimi sądami, jest niezgodny z art. 2, art. 7, art. 8 ust. 1 oraz art. 90 ust. 1 w związku z art. 4 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i w tym zakresie nie jest objęty zasadami pierwszeństwa oraz bezpośredniego stosowania określonymi w art. 91 ust. 1-3 Konstytucji.

Odnosząc się do powyższego Sąd Najwyższy stwierdza, że Rzeczpospolita Polska rzeczywiście nie przekazała Unii Europejskiej kompetencji w zakresie organizacji sądownictwa. Niemniej jednak na mocy art. 19 ust. 1 TUE przyjęła na siebie zobowiązanie, że sądownictwo, które sama zorganizuje zgodnie z prawem krajowym, z uwagi na fakt stosowania przez nie prawa unijnego będzie spełniało określone wymagania, aby zagwarantować zachowanie szczególnych cech i autonomię porządku prawa Unii Europejskiej. W tym sensie sądy państw członkowskich stanowią zarazem system sądowniczy Unii Europejskiej. W traktatach ustanowiono bowiem system sądowniczy mający na celu zapewnienie spójności i jednolitego charakteru wykładni prawa Unii (por. zamiast wielu wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wielka izba) z dnia 6 marca 2018 r. w sprawie C-284/16, *Slovakische Republik przeciwko Achmea BV*, pkt 33-36).

Wskazać też należy, że w orzecznictwie zarówno Trybunału Sprawiedliwości, jak i Sądu Najwyższego wskazuje się, że w przypadku

stwierdzenia sprzeczności między przepisem prawa krajowego a przepisem prawa UE, rolą sądu krajowego jest w pierwszej kolejności podjęcie próby prounijnej wykładni przepisu prawa krajowego. Obowiązek prounijnej wykładni niezgodnego z prawem unijnym przepisu sięga tak daleko, że sąd krajowy może pominąć przepis prawa krajowego i w jego miejsce zastosować inny przepis prawa krajowego, który będzie zgodny z prawem UE lub którego wykładnia taką zgodność pozwoli uzyskać. Jeżeli natomiast sąd krajowy nie może zinterpretować przepisu prawa krajowego w sposób zgodny z prawem UE lub nie znajdzie w krajowym systemie prawnym innego przepisu, który mógłby zastępczo stanowić podstawę prawną dla rozstrzygnięcia sprawy w sposób zgodny z prawem unijnym, należy rozważyć kwestię odmowy zastosowania przepisu prawa krajowego (wyrok TSUE z 24 stycznia 2012 r. w sprawie C-282/10 Dominguez, wyrok Sądu Najwyższego z 19 października 2012 r., III SK 3/12).

Z tych wszystkich względów należało uznać, że Sąd Najwyższy – Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie jest obecnie właściwa do rozpoznania wniosku obwinionego z 14 października 2022 r. o wyłączenie asesora sądowego A. B. od rozpoznania sprawy X W 3154/21, zaś na gruncie postępowania w sprawach o wykroczenia wskazuje się, że z art. 11 § 1 k.p.w. w zw. z art. 35 § 1 k.p.k. wynika obowiązek przekazania sprawy sądowi właściwemu nie tylko co do głównego przedmiotu procesu, ale także co do kwestii incydentalnych, zatem także wniosku o wyłączenie sędziego, który stosownie do art. 16 § 2 k.p.w. rozstrzygany jest przez inny równorzędny skład sądu, przed którym sprawa się toczy.

W powyższych okolicznościach, biorąc pod uwagę zawieszenie przepisów ustanawiających wyłączną właściwość Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w sprawach wniosków o wyłączenie sędziów (art. 26 § 2 ustawy o SN), Sąd Najwyższy pominął powyższy przepis i na podstawie art. 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 11 § 1 k.p.w. w zw. z art. 16 § 1 i 2 k.p.w. stwierdził swoją niewłaściwość i przekazał wniosek obwinionego z dnia 14 października 2022 r. o wyłączenie asesora sądowego A. B. od rozpoznania sprawy X W 3154/21 Sądowi Rejonowemu Gdańsk-Południe w Gdańsku zgodnie z właściwością.

Z tych wszystkich względów, na podstawie powołanych przepisów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.